

становлення фразеології як науки та невичерпного джерела для збагачення мови крилатими висловами, фразеологія все ж залишатиметься соціально необхідним об'єктом дослідження.

Тетяна Щадило

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

ЗІСТАВНО-ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА СТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ В ОРИГІНАЛЬНОМУ І ПЕРЕКЛАДНОМУ ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ

У розвідці йдеться про особливості дослідження та зіставлення найбільш вживаних тропів у поезії Тараса Шевченка: метафор, демінутивів та прагматичних одиниць тексту. Будучи об'єктом нашого дослідження, поема Тараса Шевченка «Катерина», є однією з найбільш перекладених поезій цього поета, а дослідження та зіставлення перекладу цього твору творів є вкрай важливою як у плані виявлення особливостей національної мови, так і в плані розвитку перекладацької думки.

Ключові слова: *«Катерина», переклад, зіставлення, метафора, демінутиви, дискурсивні акти мови.*

The investigation deals with the peculiarities of the study and comparison of the most used tropes in Taras Shevchenko's poetry: metaphors, diminutives and pragmatic units of the text. As the object of our research, Taras Shevchenko's poem "Kateryna" is one of the most translated poems of this poet. The research and comparison of the translation of this work as well is extremely important both in terms of identifying the

features of the national language and in terms of translation thought.

Key words: *«Kateryna», translation, comparison, metaphor, diminutives, discursive acts of language.*

Для перекладу поезії, художніх прозових текстів труднощі створює зображуване в оригіналі життя народу, на мову якого робиться переклад. «Катерина» – поема побутова, перекласти її належним чином, аби справити на читача-носія іноземної мови таке ж враження, переживання подібних емоцій є викликом. Не всі стилістичні враження перекладач може передати так, як цього хотів би автор.

Часом в «Катерині» спостерігаємо колокацію «гіркі сльози». Дослівно Джон Вір (його переклад «Катерини» було взято за основу дослідження) не подає перекладу «bitter tears», а описує їх радше процесуально: *За сльозами за гіркими/ І світа не бачить, / Тільки сина пригортає, / Цілує та плаче – She didn't see a thing for tears / Were streaming from her eyes, / She hugged her baby to her heart, / And kissed it as she cried.*

Ще один приклад: *Стоїть Катря серед поля, / Дала сльозам волю. – She stood amid the whirling snow/ And wept without restraint.* У метафору «дати волю сльозам» закладено значення «виплакатись», і хоча в англійському варіанті суть передана чітко (горювала безупину), метафоричність фрази упущено.

Є метафори прості та розгорнуті. Метафора «вилити сльози» буде простою метафорою. А «*Затоплю недолю / Дрібними сльозами. / Затопчу неволю / Босими ногами! / Тоді я веселий, / Тоді я багатий. / Як буде серденько / По волі гуляти!*» – буде розгорнутою метафорою, метафорою рідини у співвідношенні із абстрактним поняттями, когнітивною.

Поняття експресивності належить до основних, тому що на протиставленні (опозиції) експресивного і неекспресивного формуються майже всі стилістичні парадигми. [1] Зменшувальні утворення, або демінутиви, – це похідні іменники, що виражають значення зменшеності, яке здебільшого супроводжує ще й значення

суб'єктивної оцінки: позитивної або рідше негативної.

Демінутиви, як і багато інших стилістичних засобів, можна поділити за частинами мови. У «Катерині» простежуються лише іменники та прикметники. Дієслівні демінутиви не властиві цій поемі.

До емоційних суфіксів іменників на позначення позитивної суб'єктивної оцінки належать демінутиви з такими суфіксами: –еньк: –оньк, –очк, –ечк, –ин, –ят.

Значення емоційних суфіксів похідних лексем: суфікс -к(а) надає лексемам відтінків пестливості, ніжності – дитинка, братик тощо. Суфікс -ин(а) надає назвам осіб, тварин відтінку співчуття, симпатії, прихильності, напр. хатина, сиротина.

Демінутиви за характером форманта, то найчастотнішим суфіксом буде –еньк (серденько, личенько, рученьки, чумаченьки), з однаковою частотністю трапляються суфікси –очк/ечк та –и(к) (жіночки, хустиночка, дитинка, нічка, ховрашки). Рідше –ин та –ят (хатина, сиротина, ангелятко, байстрята).

Англійські демінутиви мають аналітичний характер: демінутивне значення передається переважно словосполученнями типу Пр. + І (прикметник + іменник), де відтінок зменшеності-експресивності реалізується в більшості випадків першим компонентом словосполучення: англ. *tiny hands, new kerchief* тощо; (значення зменшеності / зменшеності-емоційності). [2]

Щодо дискурсивних актів мови, у поемі присутні елементи символіки та відтворення в ній міфічних та релігійних вірувань праукраїнців, співвідношення у вигуківих фразеологізмів язичницької та християнської світоглядних концепцій. Кузь Г.Т поділяє вищезгадані поняття на:

- етикетні формули, функціональна природа яких обумовлена потребою регламентувати різноманітні ситуації людського спілкування.
- ВФ з домінуючою емоційно-виражальною функцією
- ВФ з вказівними частками *от, ось, он*, які виражають емоції несподіваності, здивування, розчарування
- ВФ - прокляття (найчастіше імперативи), що можуть виражати цілу гаму почуттів – від незадоволення, роздратування до захоплення чимось [3].

*VI Всеукраїнська науково-практична конференція
студентів, аспірантів і молодих учених
«МОВНИЙ ПРОСТІР СЛОВ'ЯНСЬКОГО СВІТУ»*

Зокрема двічі трапляється ВФ «Цур» (Цур же йому!; Цур же йому з лісом!), який має безпосередньо міфологічне значення (у дохристиянських віруваннях – як і Пек, божество війни, бійок, кривавих сутичок, кровопролиття, всілякої біди, тому й досі насилаємо комусь біду: «Цур тобі, пек тобі!» [4].

Перекладаючи, Джон Вір упустив міфологічний аспект, і замінив «Цур» на більш емоційно-нейтральний вираз «So let's forget it», що в буквальному перекладі звучатиме «Та ж забудьмо це!». Але, втрачаючи своє емоційне навантаження, цей ВФ у мові перекладу значення передає чітко.

Отже, у цій поемі в для перекладу мовних засобів використовується наближений переклад. Важливо зазначити, що вдалий вибір правильних еквівалентів метафор, наближення перекладу дискурсивних актів до оригіналу та адаптація їх емоційного навантаження на читача мови перекладу робить переклад більш виразним.

Список використаних джерел

1. Кравченко М. В. Словотвір іменників жіночого роду з демінутивним значенням. *Українське мовознавство*. 2001. С. 47 – 54.
2. Жирмунский В.М. Об аналитических конструкциях. *Аналитические конструкции в языках различных типов*. М. - Л.: Наука, 1965. С. 5 – 58.
3. Кузь Г.Т Вигукові фразеологізми української мови: етнолінгвістичний та функціональний аспекти:: Дис... канд. філол. наук: 10.02.01. Чернівецький національний ун-т ім. Ю.Федьковича. Чернівці, 2000. 187 с.
4. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник. К.: Довіра, 2006. 703 с.